

truizmas; tačiau *materialiai* katalikiškasis tradicijos principas nuniokoja istoriją daug smarkiau...” (1). Tai, kas siūlosi kaip principas, negana to, tiesiog nenuginčijamai toks yra, tikrovėje žadina baime.

Būtų galima daug ką pasakyti dėl Harnacko diagnozės, kur istorija buvo smarkiau suniokota, tai yra kur didesnė grėsmė iškilo išankstinei žodžio duotybei. Tačiau čia tam ne vieta. Nepaisant visų ginčų, lieka aišku, jog nė viena iš abiejų pusių negali išsiversti be pasitikėjimo Šventosios Dvasios globojamąja bei vedamąja galia. Jei Dvasia nesergi, bažnytinis autoritetas gali tapti savavališkas. O niekieno nevaržomas savavališkas aiškinimas su visomis jo atmainomis neabejotinai kelia, kaip rodo istorija, ne mažesnių pavojų. Taip, stebuklas, kurio tada reiktų norint išlaikyti vienybę bei išskleisti reiklų žodžio didybę, būtų daug neįtikėtinesnis negu tas, kuris reikalingas norint neleisti apaštalių įpėdinių tarnybai peržengti savo ribų.

Palikime tokias spekuliacijas nuošaly. Žodžio struktūra yra pakankami aiški, tačiau jos reikalavimai apaštalių įpėdinių atsakomybėn pašauktiesiems iš tiesų dideli. Magisteriumo užduotis yra ne priešintis mąstymui, bet iškelti aikštėn mums dovanoto atsakymo autoritetą ir taip padaryti vietos pačiai įžengiančiai tiesai. Tokios užduoties vykdymas yra jaudinantis ir pavojingas dalykas. Tai reikalauja nuolankaus klusnumo, klausymosi ir klausymo. Svarbu ne reikšti tai, kas sava, bet laikyti erdvę atvirą Kito kalbėjimui, – Kito, be kurio aktualaus žodžio visa kita virsta tuštuma. Teisingai suprantamas Magisteriumas turi nuolankiai tarnauti tam, kad išliktų galima autentiškoji teologija ir kad per tai taptų suprantami atsakymai, be kurių negalime teisingai gyventi.

(1) E. Peterson. *Theologische Traktate*. München 1951. P. 295.

Versta iš:
Joseph Kardinal Ratzinger. *Weggemeinschaft des Glaubens. Kirche als Communio*. Sankt Ulrich Verlag, Augsburg 2005.

© Sankt Ulrich Verlag, Augsburg, 2005
© Vertimas į lietuvių kalbą, Katalikų interneto tarnyba, 2005

Kardinolas Joseph Ratzinger

Tikėjimas ir teologija

Kalba, pasakyta Vroclavo teologijos fakultete teologijos garbės daktaro vardo suteikimo proga (2000)

Nuoširdžiai dėkoju didžiam gerbiamam Vroclavo teologijos fakulteto didžiajam kancleriui kardinolui Henrykui Romanui Gulbinowiczui ir Vroclavo teologijos fakultetui už teologijos garbės daktaro vardo suteikimą. Didžiųjų ir džiaugiuosi galėdamas nešioti dviejų Lenkijos teologijos fakultetų – Liublino ir Vroclavo – daktaro kepuraitę ir taip būdamas susijęs artimu akademinio ryšiu su šalimi, kurioje gimė, užaugo, gavo teologinį išsilavinimą ir pats ilgą laiką teologijos mokė mūsų Šventasis Tėvas. Sena akademinė tradicija reikalauja padėką už daktaro vardą išreikšti paskaita, kurioje pagerbtasis mėgina parodyti, kad jis savo disciplinoje iš tiesų turi ką pasakyti. Nenorėdamas šios priešpjetinės šventės nederamai užtęsti, padarysiu tai *lectio brevis* forma.

Svarščiau, kokia tema galėtų tikt šia proga. Galbūt šia smarkių ginčų dėl deklaracijos *Dominus Iesus* valandą siūlytusi tarti ką nors apie šį dokumentą. Tačiau, šiek tiek pasvarsčius, kilo mintis, jog šį akimirksnį savo, kaip Tikėjimo mokymo kongregacijos prefekto, funkcijos neturėčiau painioti su tokiu asmeniniu reikalu, koks yra daktarato *honoris causa* suteikimas. Tad man pasirodė, jog bus tinkamiau pasirinkti bendresnę temą, nuo kurios prasideda visas teologinis darbas ir kuri, žinoma, priklauso prie Tikėjimo mokymo kongregacijos tarnybos išankstinių klausimų, – būtent **tikėjimo ir teologijos santykio** temą. Neturėčiau atskirai pabrėžti, jog šios plačios temos, dominuosios visų laikų didžiuosius teologus, negalėsiu išbaigčiai aptarti; tenorėčiau pamėginti išryškinti vieną vienintelį aspektą, kuris man atrodo svarbus.

Žodis „tikėjimas“ vokiečių kalboje ir, matyt, taip pat daugelyje kitų kalbų turi dvi visiškai skirtingas reikšmes. Viena yra kasdienė reikšmė, kurią žmonės paprastai sieja su šiuo žodžiu. Pavyzdžiui, sakoma: tikiu, kad rytoj bus gražus oras. Arba: tikiu, kad ši ar ana naujiena atitinka tiesą. Žodis „tikėti“ čia yra „manyti“ atitikmuo; juo išreiškiamas netobula žinojimo forma. Apie tikėjimą kalbama tada, kai nepasiektas žinojimo statusas. Daug žmonių, matyt, galvoja, kad tokia „tikėjimo“ reikšmė taip pat galioja religinei sričiai, kad, vadinasi, krikščioniškojo tikėjimo turiniai yra netobula pradinė žinojimo pakopa. Kai sakome: „*tikiu į Dievą*“, tai būtent reiškia, jog apie tai nežinome nieko tikra. Jei taip būtų iš tiesų, teologija būtų keistokas mokslas, mažai to, pati tikėjimo mokslo sąvoka būtų vidujai prieštaringa. Juk kaip galima tikrą mokslą statydinti ant spėjimų? Iš tikrųjų tikinčiam krikščioniui žodis „*tikiu*“ žymi **ypatingo pobūdžio tikrumą** – tikrumą, kai kuriais atžvilgiais didesni už mokslo tikrumą, tačiau kartu, žinoma, vis dėlto ženklina ir „šešelio“, „dar ne“ momento.

Rengdamasis šiai paskaitai ir apmąstydamas šias gana savitas **tikrumo** bei rizikingumo struktūros, glūdinčios krikščioniškajame tikėjimo akte, problemas prisiminiau nedidelį epizodą, nutikusį prieš kelerius metus.

Buvau pakviestas pakalbėti Romos valdesiečių fakultete. Po mano pranešimo prasidėjo diskusija, kurios metu būtent ir svarstyta ši tikėjimo tamsumo ir šviesumo problema. Vienas studentas paklausė, ar abejonė nėra tikėjimo sąlyga apskritai ir todėl visada glūdinti tikėjime. Man nebuvo visiškai aišku, ką studentas tiksliai turi omenyje, tačiau jis, matyt, norėjo pasakyti, jog tikėjimas niekada nepasiekia visiško tikrumo, kaip ir atsisakymas tikėti savo ruožtu irgi negališ remtis visišku tikrumu. Visas tikėjimas tada galiausiai tebutų „galbūt“; man į galvą atėjo žinomas Martino Buberio pasakojimas apie rabiną Levį Icchaką iš Berdičevo, kuris išsimokslinusiame švietėjui paprieštaravo žodžiais: „Bet tai galbūt yra tiesa“ (1). Šis „galbūt“ palaužė kito pasipriešinimą; jis atrodo kaip tikėjimo stiprybė, tačiau neabejotinai būtų ir jo silpnybė.

Ar tikėjimas išties tėra „galbūt“? Jei šiuolaikiniame gamtamoksliui būdingos įsitikinimo kuo nors formos būtų vienintelis būdas žmogui pasiekti tikrumą, tai tikėjimas iš tiesų turėtų būti įskirtinas į vieną „galbūt“ sritį ir visada būtų suaugęs su abejonė, tiesiog jai tapatus. Tačiau kaip žmogus tampa tikras kito meile, nesitelkdamas gamtamokslinio tikrinimo metodų, lygiai taip ir Dievo bei žmogaus sąlyčio srityje egzistuoja tikrumas, prigimtinai visiškai besiskiriantis nuo objektyvuojančio mąstymo tikrybių. Gyvename tikėjimu ne kaip hipoteze, bet kaip **tikrybe, remiančia mūsų gyvenimą**. Jei du žmonės savo meilę laiko vien kaskart vis iš naujo tikrintina hipoteze, jie ją šitaip išardo. Kai ją norima padaryti daiktu, kurį galima paimti į rankas, neigiama jos esmė. Tada meilė jau yra sugriauta. Galbūt tiek daug santykių šiandien žlunga todėl, kad bepažįstame tik hipotetinio tikrumo formą ir viskam, kas nėra laiduota gamtamoksliškai, nepripažįstame galutinio galiojamumo. Tada iš mūsų akiračio išsprūsta esminiai žmogiškieji reiškiniai ir jų visiškai kitoks, iš tikrųjų daug didesnis tikrumas. Ir jau tikrai negalima objektyvuoti Dievo, tarsi jis būtų koks nors dalykas, kuris yra mums pavaldus ir kurį galime paimti į savo rankas ar įsprausti į savo prietaisus. Tačiau jo šviesa, pasak Bonaventūro, įstengia „sutvirtinti mūsų afektą ir apšviesti mūsų intelektą“ (2).

Tikėjimas nėra vien manymas, koks išreiškiamas sakinyje: „Tikiu, kad rytoj bus gražus oras“. Tai ne abejonė, bet tikrumas, jog Dievas pasirodė ir leido mums pamatyti pačią tiesą. Tačiau čia dabar iškyla atvirkštinė prieštara, kurią nedviprasmiškai suformulavo Heideggeris ir Jaspersas. Jie teigia: *tikėjimas šalina filosofiją, galutinės tikrovės autentišką tyrimą bei ieškojimą. Mat jis tariasi jau viską žinąs. Su savo tikrumu jis nepalieka erdvės klausimui*. Pasak Jasperso, tas, kas tiki, kaip filosofas jau žlugęs, nes bet kuris klausimas tėra regimybė, jis visada turįs išvesti į jau duotus atsakymus. Sakėme, teologija, besi-

remianti vien manymu, nebūtų mokslas. Jasperso argumentas surestas priešingai. Teologija negalinti būti tikras mokslas, nes argumentuojanti tik tariamai, mat jos rezultatai jai jau iš anksto duoti gatavi. Daugybė prieštarų teologijos atžvilgiu neabejotinai kyla iš tokio išivaizdavimo, panašų argumentacijos tipą daugeliu atvejų taip pat santūriai suponuoja teologų maištavimas prieš Magisteriumą.

Tad teologijos atžvilgiu, regis, atsiveria dvejopa aporija: jei tikėjimas iš pagrindų neįveikia abejonės, tai jis nesuteikia dirvos rimtam moksliniam mąstymui. Jei jis siūlo tik gatavas tikrybes, atrodo irgi šalinąs mąstymą. Čia tampa aišku, kad abi priešingos pozicijos galiausiai kyla iš vienodos mąstysenos, nes abi aiškiai tepažįsta vieną vienintelę tikrumo formą, o visiškai savita antropologinė tikėjimo struktūra į jų akiratį nepatenka. Jei tą struktūrą imama suvokti, kartu tampa suprantama, kodėl krikščioniškasis tikėjimas pagimdė ir turėjo pagimdyti teologiją. Teologijos esmę galima suprasti tik remiantis tikėjimo esme. Šiuos sąryšius analizuojant, aiškėn iškyla ir tikroji abiejų aptartųjų pozicijų šerdis.

Nežinau, ar man glaustai, kaip esu numatęs, kažkiek pavyks bent nurodyti kryptį, kuria žengiant galima rasti atsakymus. Pamėginsiu tai daryti remdamasis labai koncentruotu šventojo Tomo Akviniečio, labai tiksliai nusakiusio **krikščioniškojo tikėjimo akto esmę** ir per tai parodžiusio jo vidinį atvirumą teologijai, tekstu, būtent *De verit.* q.14 a.1 corp.

Tomas, remdamasis Augustinu, tikėjimą pirmiausia apibūdina kaip „**mąstymą, lydimą pritarimo**“. Šis mąstymo ir pritarimo bendrabūvis tikėjimą vienija su mokslu. Mokslui būdinga tai, kad mąstymas baigiasi pritarimu. Tas, kas seka jo judėjimą, galiausiai ištaria: taip, būtent taip ir yra. Pritarimą apima ir tikėjimas. Tikėjimas nėra susilaikymas nuo balsavimo, tai apsisprendimas, neabejojimas. Tikėjimas nėra amžinas atvirumas, atvirumo į visas puses laikysena. Jis yra „tikrovė, kurios neregime“, kaip sakoma Laiške žydams (11, 1): stovėjimas ir išsilaikymas ant to, ko viliamasi, įsitikintumas.

Tačiau pritarimo ir mąstymo santykis tikėjime yra kitoks negu moksle, žinojime apskritai. Moksliskai įrodinėjant, dalyko akivaizdumas pritari verčia su vidiniu būtinumu (3). Ištarą „taip, būtent taip ir yra“ sukelia suvokimas, kaip toks. Pasak Tomo, pasiektasis tikrumas „determinuoja“ mąstymą. Sulig išžvelgimu mąstymo judėjimas liaujasi, užsibaigia. Visiškai kitokia yra tikėjimo akto struktūra. Apie jį Tomas sako, jog čia mąstymo judėjimas ir pritarimas išlaiko pusiausvyrą, yra „*ex aequo*“ (4). Ką tai turėtų reikšti? Pirmiausia tai reiškia, kad tikėjimo akte pritarimas susidaro kitaip negu žinojimo akte: ne per akivaizdumą, užbaigiantį mąstymo judėjimą, bet per valios aktą, mąstymo judėjimui liekant atviram ir neužbaigtam. Ne akivaizdumas leidžia mąstymui virsti pritarimu, bet valia įsako pritari, nors

mąstymas dar ir nėra baigęsis. Kaip ji tai gali padaryti neprievartaudama mąstymo? Norėdami surasti atsakymą į šį klausimą, pirmiausia turėtume išsąmoninti, kad valios sąvoka šventojo Tomo kalboje daug platesnė, negu mes ją šiandien suprantame. Ką Tomas vadina valia, maždaug atitinka tai, kas Biblijoje vadinama „širdimi“. Į galvą ateina garsūs Pascalio žodžiai: „*Le coeur a ses raisons, que la raison ne connaît point*“ (5). Širdis turi savo paskatų, ji turi savo protą, pranokstantį „grynąjį“ protą. Šio sakinio logika leidžia suprasti, kas turima galvoje: kiekvienas pažinimas suponuoja tam tikrą simpatiją to, kas pažįstama, atžvilgiu. Kitas dalykas, kitas asmuo nėra pažįstamas be tam tikro vidinio artumo, be savotiškos meilės. Šia prasme „valia“ visada kažkaip pirmesnė už pažinimą, yra jo sąlyga, ir tokia juo labiau, juo aukštesnė ir platesnė yra pažintinoji tikrovė. Tikėjimo pritarimas galimas todėl, kad valia – širdis – palies ta Dievo, yra jo „patraukta“. Dėl šio prisilietimo ji žino, kad tiesa yra ir tai, ko protas dar „neįžiūri“.

Pritarimą sukelia valia, o ne tiesioginė intelekto išvalga: tuo remiasi ypatingas tikėjimo apsisprendimo savanoriškumas. „*Cetera potest homo nolens, credere non nisi volens*“, – cituoja Tomas šventąjį Augustiną: visa kita žmogus gali daryti ir prieš savo valią, bet tikėti jis gali tik savo noru (6). Šiuo konstatavimu iškeliamas aiškėn ypatinga sielinė tikėjimo struktūra. Tikėjimas nėra vien intelekto, vien valios, vien jausmo aktas, tai aktas, kuriame sąveikauja žmogaus sielos visos galios. Negana to: tikėjimo žmogus savajame „aš“ ir iš jo apskritai nesukuria; tikėjimui iš prigimties būdingas dialogiškumas. Visas sielos galių darinys apskritai išjuda bei susivienija tikėjimo tariamame „taip“ tikrai todėl, kad sielos pagrindas – širdis paliečiama Dievo žodžio. Per visa tai mums taip pat pasirodo ypatingo pobūdžio „tiesa“, kuri turima galvoje tikėjime; teologija kalba apie „išganymo tiesą“. Juk kaip Dievas paliečia širdį? Kas suteikia „valiai“ šviesumo ir pasitikėjimo, kuris taip pat gali persiduoti intelektui? Augustinas, apmąstydamas savo gyvenimo patirtį, čia sako: giliausia žmogiškosios valios šerdis yra laimės siekimas. Visą žmogaus elgesį galiausiai galima kildinti iš siekimo būti laimingam. Kai širdis susiliečia su Dievo Logu, žmogumi tapusiu Žodžiu, paliečiamas šis giliausias žmogaus egzistencijos taškas. Tada jis ne tik jaučia, bet iš vidaus žino: tai ir yra tai; tai yra JIS, kurio laukiau. Tai savotiškas atpažinimas. Juk esame sukurti kaip orientuoti į Dievą, Logą, ir mūsų širdis lieka nerami, kol neatranda to, apie kurį giesmių kūrėjas Paulius Gerhardtas († 1676) savo nuostabioje Kalėdų giesmėje „Stoviu čia prie tavo prakartėlės“ sako: „Dar prieš mane savo ranka sukurdamas, tu jau apgalvojai, kaip norėtum tapti mano“.

Tad „valia“ (širdis) šviesdama eina pirma intelekto bei kartu įtraukia jį į pritarimą. Taigi matyti ima ir mąstymas, tačiau tikėjimas kyli ne iš įžiūrėjimo, bet iš klausymosi. Mąstymas nėra liovęsis judėti, dar nėra nurimęs. Čia gana savitai išryškėja, kad tikėjimas yra kelionė, taip

pat mąstymo, kuris tebėra kelyje, kelionė. Tomas šį mąstymo nerimą, išliekantį greta tikėjimo tvirto tikrumo, gana įtaigiai nusakė remdamasis 2 Kor 10, 5, kur apaštalas sako: „Paimame į nelaisvę kiekvieną mintį, kad paklustų Kristui“. *Doctor communis* šitai taip apibūdina: kadangi mąstymas pritarimą pasiekė ne jam būdingu būdu, bet remdamasis valia, jis nenusiramino; jis mąsto toliau, ieško toliau (*inquisitio*). Jis dar nėra patenkintas. Jis sustabdytas tik „iš išorės“. Todėl apaštalas sakąs, jog jis paimtas į nelaisvę. Tad ir tikėjime, nepaisant viso tvirto pritarimo, gali rasti priešpriešinį judėjimą (*motus de contrario*): mąstymas lieka besigalynėjantis ir klausinėjantis mąstymas, turintis vis iš naujo ieškoti savo šviesos toje esminėje šviesoje, kuri išviečia į širdį iš Dievo žodžio.

Pritarimas ir mąstymo judėjimas „kažkaip“ (*quasi*) išlanko pusiausvyrą – yra „*ex aequo*“. Šiame trumpame pasakyme, kuris iš pirmo žvilgsnio atrodo kaip mokyklinė praėjusių laikų formulė, glūdi visa tikėjimo istorijoje drama; jame išryškėja teologijos esmė, jos didybė ir ribos. Juo atskleidžiamas tikėjimo ir teologijos ryšys. Dar kartą apžvelgdami visumą, galime sakyti: tikėjimas yra valios – širdies susilietimo su Dievu įgalinta anticipacija. Tikėjimu jau nuvokiama tai, ko dar negalime matyti ir turėti. Ši anticipacija mus išjudina. Turime ja sekti iš paskos. Kadangi pritarimas pralenkęs mąstymą, pastarasis turi mėginti jį pavyti ir kartu vis įveikti priešpriešinį judėjimą, *motus de contrario*. Tokia yra tikėjimo padėtis, kol žmogus yra istorijoje. Todėl per visą istoriją turi egzistuoti teologija; todėl teologijos užduotis istorijoje lieka neužbaigta. Mąstymas lieka kelyje, kaip ir mes patys. Ir keliaujame neteisingai, jei kartu nekeliauja ir mūsų mąstymas.

Kas bent kiek gilinasi į teologijos istoriją, gali įžiūrėti šios įtampos dramą, nesibaigiančią mąstymo kelionę pas Kristų vis iš naujo bandant suprasti, ir taip suvokti nuotykių, kurį vadiname teologija, grožį bei patrauklumą. Pirmiausia jis pamatys, kad Dievo žodis visada eina pirma mūsų ir mūsų mąstymo. Dievo žodis ne tik niekada nepralenkiamas; visa, kas atrodo kaip pralenkimas, netrukus atgyvena ir virsta vien praeitimi, jei apskritai neužmirštama. Mes jo nepralenkiame, mes jo net nepavejame. *Motus de contrario*, dažnai atrodantis beveik nenugalimas, iš atstumo visada pasirodo kaip žengimas atgal. Tad istorija su savo pakilimais bei nuosmukiais teikia tam tikro padaršinimo: ji leidžia mums kliautis, jog teisingu keliu žengiama tada, kai einama paskui Dievo žodį, kai paklūstama širdies įsakymui pritari, tą įsakymą suvokiant kaip kelrodį mąstymo ir gyvenimo kelionėje. Istorija mums rodo, kad mąstymas, lydintis Dievo žodžio, vis pateikia ką nors nauja ir niekada netampa nuobodus, veikiantis tuščia eiga. Kas žvelgia į istoriją, nežvelgia vien atgalios. Jis kartu geriau suvokia, kuris kelias veda į ateitį. Be tikėjimo anticipacijos mąstymas bergždžiai vaikščiotų apgraiptomis, nebegalėtų nieko pasakyti apie tikrai žmogui esminius dalykus. Kartu su Wittgensteinu reiktų pripažinti, jog apie tai, ko neįmanoma išsakyti, reikia tylėti. Ne abejonė, bet

„taip“ atveria mąstymui didžiuosius horizontus. Kas susipažinęs su teologijos istorija, mato, jog Heideggerio ir Jasperso įtarimai neturi pagrindo. Tikėjimo išankstinis žinojimas nenustelbia mąstymo; jis lieka „*ex aequo*“, tai yra jis tada tik ir pajunta tikrą iššūkį bei yra įstumiamas į vaisingą nerimą.

Tai, ką čia sakau, nėra vien teorija, nors viso to išmokau iš tokių didžiųjų mokytojų kaip Augustinas, Bonaventūras, Tomas Akvinietis ir prie šių mokytojų buvau atvestas pirmiausia savo mokytojo Gottliebo Söhngeno. Jau beveik pusę amžiaus keliauju kartu su teologija. Dievo žodžio buvimas priekyje, mūsų ėjimas paskui jį mąstant tapo man visiškai asmenine patirtimi. Kai studijavau, atrodė, jog daug kur paskutinį žodį jau buvo ištarusi istorinė-kritinė egzegezė. Vienam mano draugui, kuris tuomet – penktojo dešimtmečio pabaigoje – studijavo Tübingene, tenykštis nuodugnai išsimokslinęs Naujojo Testamento egzegezės profesorius Stephanas Löschas pasakė, jog nebegalys duoti disertacijų temų apie Naująjį Testamentą, nes Naujajame Testamente jau esą viskas ištirta. Žymusis garbingasis Paderborno dogmatikas Bernhardas Bartmannas tuo metu manė, jog dogmatikoje, kaip tokioje, nebėra atvirų klausimų, tegalima vien toliau gilinti dogmų istorijos ir teologijos istorijos išvadas. Teologija rodėsi besitraukianti į praeitį. Tačiau kaip toli nuo to laiko mus vėl pralenkė Dievo žodis ir juo besiremiantis Bažnyčios tikėjimas! Iškart pamatome, kokia tolina, paslapčių ir pažadų kupina kelionė prieš mus atsiveria, kokia neišmatuojamai didelė yra tikėjimo šalis, kurios iki galo išvaikščioti žmogus neįstengia. Pasidaro aišku, kad būtent ir *motus de contrario*, kurį šiandien taip smarkiai jaučiame, gali tapti iššūkiu, kreipiančiu į gilesnį pažinimą. Tiesa, mąstymo, niekada nepavejančio iš anksto duoto Dievo žodžio, nerimas gali nuvesti mus tolyn nuo tikėjimo – tą matome. Tačiau jis dažniau gali būti vaisingas, paskatinti mus leisti į mąstymo kelionę pas Dievą. Tai puiki užduotis Teologijos fakultetui.

Dėkodamas už garbės daktaro vardą, kartu nuoširdžiai linkiu, kad šio garbingo Teologijos fakulteto būsimus darbus lydėtų Dievo palaima.

(1) Martin Buber. Werke. Bd 3: Schriften zum Chassidismus. München/Heidelberg 1963. P. 348.

(2) Sent. 1.III a.1 q.5 concl: „... Nam ipsa fides secundum essentiam suam aliquid respicit ex parte *intellectus* et aliquid ex parte *affectus*. Habet enim *affectum stabilire et intellectum illuminare*“ (S. Bonaventurae Opera omnia, Tom. III. Quaracchi 1887. P. 484).

(3) Plg. Tomas Akvinietis. Summa contra gentiles, III 40 n. 30: „... In cognitione autem fidei principalitatem habet voluntas: intellectus enim assensit per fidem his quae sibi proponuntur, quia vult, non autem ex ipsa veritatis evidentia

necessario tractus“ (S. Thomae Aquinatis Opera omnia, Vol. 2. Stuttgart 1980. P. 71).

(4) Tomas Akvinietis. De Veritate, qu.14 ar.1 co.: „... In scientia enim rationis incipit ab intellectu principiorum, et ad eundem terminatur per viam resolutionis; et sic non habet assensum et cogitationem quasi ex aequo: sed cogitatio inducit ad assensum, et assensus cogitationem quietat. *Sed in fide est assensus et cogitatio quasi ex aequo*“ (Op. cit., Vol 3. P. 91).

(5) Pensées sur la religion, 1669, n.*277 (Ed. de Ch.-M. de Granges, Garnier Frères 1964. P. 146).

(6) Tomas Akvinietis. De Veritate, qu.14 ar.1 co.: „Et ideo dicit Augustinus, quod *cetera potest homo nolens, credere non nisi volens*“ (Op. cit., Vol 3. P. 91); Petras Lombardas. Sent. 1.II dist.26 c.4 p.2: „Non est tamen ignorandum quod alibi Augustinus significare videtur quod ex uoluntate sit fides, de illo uerbo apostoli scilicet, corde creditur ad iustitiam, ita super Ioannem tractans: ideo non simpliciter apostolus ait creditur, sed corde creditur, quia cetera potest homo nolens, credere non nisi uolens; intrare ecclesiam et accedere ad altare potest nolens, sed non credere“; Augustinas. In Iohannis euangelium tractatus 26, 2: „Intrare quisquam ecclesiam potest nolens, accedere ad altare potest nolens, accipere sacramentum potest nolens; credere non potest nisi uolens. Si corpore crederetur, fieret in nolentibus; sed non corpore creditur. Apostolum audi: corde creditur ad iustitiam (Rom 10, 2)“ (PL 35, 1607; CChr. SL 36, 260).

Versta iš:

Joseph Kardinal Ratzinger. *Weggemeinschaft des Glaubens. Kirche als Communio*. Sankt Ulrich Verlag, Augsburg 2005.

© Sankt Ulrich Verlag, Augsburg, 2005

© Vertimas į lietuvių kalbą, Katalikų interneto tarnyba, 2005

Nauji leidiniai

Daniel-Ange. Tavo kūnas sukurtas meilei. – Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005. – 288 p.

Žymaus prancūzų jaunimo auklėtojo Daniel-Ange knyga „Tavo kūnas sukurtas meilei“ tyrinėja meilės dvasiškojo ir kūniškojo pradų santykį. Prisimenami tikros Meilės reikalavimai, juk jauni žmonės, kaip ir visi, trokšta mylėti, būti mylimi ir laimingi. Knygoje pateikiami jų liudijimai, atskleidžiantys skaudžią patirtį ieškant tikros meilės pilnatvės. Kiekvienas puslapis – susitikimo ar išsiskyrimo bistro, kalėjime, psichiatrinėje ligoninėje aidas. Autorius teigia, kad jei seksualumo nevertinsime amžinosios regos požiūriu, jis tebus tik greitai praeinančios ir tuščios aistros praktika, kuri nėra gyvenimo skelbėja ir pranašė. Knyga itin naudinga jaunimui, gyvenančiam atviro erotizmo propagandos aplinkoje, ji skatins rimtai ruoštis santuokai.